

letekbe vesz és azok összefüggéseit, következképp jelentéseit fel nem ismeri, a könyvünkben tapasztalható szervesség a részek viszonyában gazdag és termő talajt jelent. Az egyes feladatkörök közötti összefüggést állandóan mutatják azok a magyarázatok, melyek valamely feladat miéértjét világítják meg. A nevelés történetének megírása, például — mint a szerző mondja, — azért szükséges, hogy bele tudjunk illeszkedni a mostani fejlődésbe, tehát a régi fejlődést egyenes vonalban, törés, szakadás nélkül folytathassuk. Ezért kell tisztában lenni például azzal, hogy milyen volt a nevelés állapota, alakja, milyenek voltak az intézményei a mai megelőző és az azt megelőző korokban, milyen szükségletekkel álltak szemben akkor és milyenekkel állunk szemben most stb. A kérdések összefüggése azonban nemcsak akkor látszik, amikor történeti folytonosságról van szó, hanem minden irányban léptenyomon feltűnik s az egész munkán keresztül a fejtegetések elevenségét és étellel teljességét biztosítja.

Amellett, hogy a munka a tudomány feladatait foglalja egybe, egyzersmind végigtekintés a neveléstudomány ama nagykiterjedésű területén, mely a nemzeti közösség tényéhez van kapcsolva. A könyv ilyen minőségben is nagy szerepet tölt be, mert a nevelés iránt érdeklődők és a nem szakemberek is megtanulhatják belőle, mi tartozik a tudomány e köréhez és miért tartozik oda. De még nagyobb a jelentősége a neveléstudomány munkásaira nézve: a fogalmak biztos fonalán haladva, temérdek hiány és lézag fedődik fel, melyek csak a magunk munkájával tüntethetők el és tölthetők ki; a hányoknak és hézagoknak, a rendszerből természetesen következő, szükségszerű belátása, a neveléstudomány magyar munkásainak hatalmas indítást, az egyes feladatok kifejtése pedig problémájuk megfogásában biztos irányítást jelent.

Baranyai Erzsébet dr.

Horváth János: Az irodalmi műveltség megoszlása. Magyar Humanizmus. Magyar Szemle Könyvei. XII. Kiadja a Magyar Szemle Társaság. Budapest, 1935.

Az újabb magyar irodalomtörténeti törekvések képviselői között az első hely kétségtelenül Horváth Jánost illeti meg. A különböző német, néha francia irodalomelméleti felfogások itthoni képviselői mellett, kiknek sok jelentős eredményt köszönhetünk, Horváth János végső alapjaiban talán a nagy realistánkhoz legközelebb álló, saját elméletéből indul ki, melyet elsősorban a magyar irodalom törvényeiből vont le. Már ez a körülmény is külön színt ad minden megnyilatkozásának. Ez az elmélet az irodalom fogalmát és folyamatát minden idegen területről (filozófia, történet, etnológia) kölcsönvett jegytől megszabadítja, az irodalom sajátos tulajdonságaiból indul ki, *önelvűen* építi fel rendszerét. Alapja az író és közönség viszonya, belső feltétele az irodalmi tudat, ez a két állandó meghatározó azután változókkal van körülvéve, ilyenek az irodalmi ízlés és stílus. Maga az irodalomtörténeti kutatás anyaga sem állandó e rendszer szerint, kutatandó korok szerint változik, e korok irodalmi tudata határozza meg. Ez a felismerés igen jelentős. Amíg az előző irodalomtörténetírók saját maguk irodalomlátását vetítették vissza a múltba, s így rendszerezési kísérletük végeredményben történetietlen volt,

addig Horváth János elmélete a történeti látásmód mestori megjelenése. Az irodalomból önmagából kiindulva, *önelvű* és az egyes korok változó irodalomszemléletét figyelembevevő *történeti* szempont tiszta összetalálkozása jelentti ennek a módszernek nagy értékét, mely a reáépített rendszerezésnek, mint már a középkorról írott könyveiben is láttuk, biztos alapot ad.

Elgondolásának meglepő termékenységét mutatja újabb könyve, a magyar humanizmus első átfogó tárgyalása, mely ismereteink nagy gyarapodását hozta. A renaissance és humanizmus magyar befogadása még a kolostori irodalom teljes kivirágzása előtt megindul. A befogadás végső eredményében a középkor szemléletével való szakítást hozza létre. Ezzel a szakítással fejeződik majd be a kolostori és udvari irodalmiságnak rég készülődő differenciálódása, irodalmi műveltségünk megoszlása. Ez a megoszlás azonban lassú folyamat, hiszen a humanizmus kezdetben nem jelentett reakciót a kolostori irodalommal szemben, sőt ez utóbbi jórészt az előbbinek köszönheti felvirágzását. A magyar humanizmus első nyomait már Nagy Lajos idejében megtaláljuk, jelentkezésük a diplomáciai kapcsolatok útján egyre erősebb és erősebb lesz, mélyül, hogy a Hunyadiak alatt majd teljesen kibontakozzék. A könyv művészi meglevenítéssel vázolja fel egymásután a magyar humanizmus különböző állomásait, így Vitéz János politikai, Janus Pannonius költői humanizmusát és Mátyás nemzetállam-koncepcióját. Erős kézzel végigvitt szintetikus tárgyalási módja mellett itt néhány finomvonású, szinte analitikus író-arcképet is kapunk, Janus Pannoniusról, vagy Werbőczyről írott sorait nehéz elfelejteni. Az udvari humanizmus széthullásának vizsgálata könyvének egyik legérdekesebb része. A széthullás a Jagellók korában következik be, az udvari humanizmus kinevei ekkor lesznek a köznemesség tulajdonává, Werbőczy Hármaskönyve egy kisebbigényű köznemesi humanizmust indít el, mely azután évszázadokon keresztül hatékony marad. Werbőczy idejében azonban már az újabb európai áramlatok is alakítják a magyar humanizmust, mely majd lassan átfordul a nemzeti költészetbe. Hatása a reformáción s a barokon át egész a tizenharmadik század végéig tart, világi irodalmunk első nagy képviselői mind belőle táplálkoznak és a felújulás kora is átveszi végső hagyatékait.

A magyar humanizmus történetének ez a nagyvonalú beállítása az újuló irodalomtudományunk egyik legjelentősebb eseménye. Jelentőségét nagyban emeli, hogy a klasszikus esszéírásunk nyelvén megírt, minden ízében művészi munka nemcsak kitűnő szakkönyv, hanem élvezetes olvasmány is.

Baróti Dezső dr.

A magyar történelem képeskönyve. A bevezetést írta: *Gerevich Tibor*. Összeállította: *Genthon István*. Királyi Magyar Egyetemi nyomda. Budapest, 1935.

A képeskönyv közelről érdekelheti a történet, sőt részben az irodalomtörténet tanárait, akik szaktárgyaikhoz a modern oktatásban annyira fontos képanyagot itt szakszerű és jórészt művészi összeállításban kaphatják meg. A jelenleg használt szemléltető képek jórésze a múlt század ma már clavult látásmódjával készült, a jelenségeknek csak külsőségeit éreztetik, úgy is mondhatnánk, hogy a csak a jelenségekben lévő meseanyagot veszik